

Motion till riksdagen 2011/12:Ju400

av **Gunvor G Ericson m.fl. (MP)**

Införande av samtyckeskravet

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	2
2	Inför samtyckeskrav i våldtäktsparagrafen.....	2
3	Sexualbrottsutredningens förslag	3
4	Miljöpartiets syn på sexualbrottsutredningen.....	4
5	Samhällsproblemet mäns sexualbrott mot kvinnor	5
6	Miljöpartiets utredning	6
7	Samtyckesutredningens arbetsform.....	7
8	Utredningens direktiv.....	7
9	Vad krävs för att ge den sexuella integriteten fullgott lagskydd?.....	8
10	Miljöpartiets lagförslag	8
10.1	Sex med någon som inte frivilligt deltar straffbeläggs.....	10
10.2	Sexualbrottet rubriceras sexuellt utnyttjande	10
10.3	Våld, hot eller annat tvång i samband med sex bestraffas enligt befintliga straffbud om sådana förfaranden, och den samlade brottsligheten betecknas i dessa fall våldtäkt.	10
10.4	En särskild brottsrubricering, och straffskala, införs för grova fall av sexuellt utnyttjande	11
10.5	Straffansvar införs för försök till sexuellt utnyttjande samt försök, förberedelse, stämpling och underlåtenhet att avslöja grovt sexuellt utnyttjande	11
10.6	Straffnivån blir mer differentierad	11

Fel! Okänt namn på

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen beslutar om ändring av 6 kap. 1 § och 15 § brottsbalken i enlighet med vad som framgår av motionen.

2 Inför samtyckeskrav i våldtäktsparagrafen

Miljöpartiet de gröna har efter 2005 års lagstiftningsärende¹ starkt engagerat sig i frågorna om hur skyddet mot sexuella övergrepp kan stärkas. Diskussionen i partiet har utmynnat i en ståndpunkt att sexualbrottslagstiftningen behöver förbättras. De luckor i lagen som finns i dag gör att skyddet inte är tillräckligt för de offer som utsätts för våldtäkt.

Den främsta brist som har identifierats är att Sverige inte uppfyller det krav som ställs i Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna i fråga om upprätthållandet av rätten till privatliv enligt artikel 8 samt artikel 3 som stadgar förbud mot tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling. I fallet M.C. mot Bulgarien uttalade Europadomstolen att stater i skyddet för den personliga integriteten måste lagföra varje ”non-consensual” sexualhandling, även där offret inte gör motstånd. Den nuvarande svenska våldtäktslagen, 6 kap. 1 §, brottsbalken omfattar inte alla påtvingade sexualhandlingar. Ett exempel är att: om en kvinna blir våldtagen av en man och hon inte gör fysiskt motstånd kan inte en åklagare åtala övergreppet som våldtäkt eftersom hon inte utsattes för våld, hot eller befann sig i ett hjälplöst tillstånd. Detta även om medicinsk expertis påpekar, och forskning visar, att det är en vanligt förekommande reaktion att kvinnan uppvisar ett ”frozen-fright pattern” när en man avser att utnyttja henne sexuellt. Hon blir helt passiv, vill liksom gå ur sin kropp samt frysa fast i rädsla och uppgivenhet. Våld och hot i den nuvarande lagens mening täcker således inte in de verkliga reaktionerna hos en kvinna som är utsatt för vanmakt genom sexuellt utnyttjande.

Omfattningen eller graden av fysiskt våld varierar mycket kraftigt bland polisanmälda våldtäkter men är alltså i dagens lagstiftning avgörande för rättens bedömning.

Det är hög tid att lägga ansvaret där det bör ligga: på förövarna, inte på deras offer.

Miljöpartiet vill med detta förslag genom lagstiftning påverka attityder och skapa normer. Vi anser att det tillhör en förfluten tid att diskutera hur kvinnor bör begränsa sina fria val att gå ut på kvällen, dricka eller klä sig sexuellt utmanande.

¹ Se proposition 2004/05:45 En ny sexualbrottslagstiftning.

Mot bakgrund av de diskussioner som förts i partiet gav Miljöpartiet professor emerita i straffrätt, Madeleine Leijonhufvud, i uppdrag att se över lagtexten och komma med konkreta ändringsförslag. Efter detta initiativ har även regeringen tillsatt en utredning – kallad 2008 års sexualbrottsutredning – för att utvärdera den nuvarande våldtäktslagstiftningen. Utredningen överlämnades till regeringen oktober 2010 under beteckningen Sexualbrottslagstiftningen – utvärdering och reformförslag (SOU 2010:71). Utredningen har remissbehandlats men har ännu inte lett till någon lagstiftningsåtgärd.

3 Sexualbrottsutredningens förslag

När det gäller frågan om samtyckets betydelse vid bedömningen av vad som är en tillåten respektive otillåten sexuell handling och om detta bör framgå direkt av lagen anför utredningen följande. Utredningen anser inte att en ren samtyckesreglering, det vill säga en reglering där bristande samtycke är det grundläggande och enda brottsrekvisitet, bör införas. Utredningen föreslår i stället att strukturen i den nuvarande regleringen av de mer kvalificerade sexuella kränkningarna av vuxna behålls men att lagstiftningen kompletteras. Brotten våldtäkt och sexuellt tvång ska enligt det förslag utredningen lägger fram även framöver utgå från medel (tvång) och omständigheter (utnyttjande). För att åtgärda brister i dagens kriminalisering av dessa brott och andra mer kvalificerade sexuella kränkningar av vuxna föreslår utredningen dels att det genomförs en utvidgning av 6 kap. 1 § andra stycket brottsbalken, dels att det införs en helt ny och samtyckesbaserad bestämmelse där brottet ska kallas sexuellt övergrepp.

Utvidgningen av 1 § andra stycket innebär att det ska vara straffbart att otillbörligt utnyttja inte bara den som befinner sig i ett hjälplöst tillstånd utan också den som annars har särskilda svårigheter att värna sin sexuella integritet. Det kan till exempel vara fråga om en person som förs bort till en för honom eller henne okänd plats och där utnyttjas sexuellt. Ett annat exempel kan vara utnyttjande av en drog- eller alkoholpåverkad person som befinner sig i en hotfull eller utsatt situation. Avgörande ska vara om den utsatta personen befinner sig i en situation där möjligheterna att fritt avvisa sexuella handlingar av ett eller annat skäl är begränsade. Som en konsekvens av utvidgningen upphävs bestämmelsen om sexuellt utnyttjande av en person i beroendeställning (3 §). Gärningar enligt den bestämmelsen ska i stället omfattas av bestämmelserna om våldtäkt eller sexuellt tvång.

Genom brottet sexuellt övergrepp, införd i en ny 3 §, kriminaliseras att genomföra en sexuell handling med en person utan den personens tillåtelse. Bestämmelsen ska vara subsidiär till bestämmelserna om våldtäkt och sexuellt tvång, det vill säga tillämpas först om gärningen inte utgör våldtäkt eller sexuellt tvång. Straffskalan för brottet föreslås vara fängelse i högst fyra år. Förutom att bestämmelsen tydliggör samtyckets betydelse, säkerställs att det på ett adekvat sätt blir möjligt att bestraffa den som – oavsett om tvång eller

Fel! Okänt namn på

utnyttjande har förekommit eller inte – genomför en sexuell handling med någon som inte tillåter det.

Genomförs förslagen råder det enligt utredningens uppfattning ingen tvekan om att Sverige uppfyller sina internationella åtaganden. Utredningen valde således att inte lämna ett förslag om en ren samtyckeslagstiftning. Ett sådant förslag intogs emellertid som bilaga till utredningen. Utredningen har remissbehandlats men remissvaren har ännu inte sammanställts.

4 Miljöpartiets syn på sexualbrottsutredningen

Det är mycket glädjande att också regeringens utredare landade i ett förslag att kriminalisera sexuella handlingar mot en annan människa utan hennes samtycke (SOU 2010:71). Att gränsen för vad som är ok i dessa sammanhang dras där är oerhört viktigt. Det ger ett skydd för en grundläggande del av den personliga integriteten, den sexuella, ett område som vi vet är oerhört känsligt, där spåren av en kränkning ofta blir mycket djupa och långvariga. Vi vet också att många övergrepp kan komma till stånd utan att våld eller hot behöver användas. Människor reagerar som jagade djur när de inser att de inte kan komma undan – *frozen fright* eller *passive coping* är de internationellt använda beteckningarna. Den insikten har lett till att land efter land valt en samtyckesreglering och till att Europadomstolen för mänskliga rättigheter slagit fast (i fallet M. mot Bulgarien 4 dec. 2003) att människorättskonventionens art. 3 och 8 ”*must be seen as requiring the penalisation and effective punishment of any non-consensual sexual act*”.

Utredarens förslag innebär att en sexuell handling utan samtycke blir straffbar också utan våld eller hot men i form av ett sekundärt brott i förhållande till det som fortsatt ska vara huvudfallet av sexuell övergrepp, nämligen våldtäkt. Kapitlet om sexualbrott i brottsbalken (6 kap.) ska fortfarande – i första paragrafen – reglera som ett särskilt brott kombinationen av sex och våld eller hot. Det ska liksom nu också reglera fall där någon som är i en särskilt utsatt situation utnyttjas för sex, och dessa fall blir enligt förslaget i vissa avseende fler än i dag.

Miljöpartiets förslag, utvecklat i boken Samtyckesutredningen – lagskydd för den sexuella integriteten (2008) och i motion 2008/09:Ju426 Införande av samtyckeskravet, har en annan utformning. Där uppställs i 1 §, som huvudbrott mot sexuell integritet, att företa en sexuell handling mot eller utverka en sexuell handling av en person som inte frivilligt deltar däri. Brottet betecknas som sexuellt utnyttjande. Om våld eller hot används som medel för att utföra handlingen eller om handlingen medför skada (vid olika former av mycket våldsamt sex) ska dessutom tillämpas det eller de straffbud som redan finns i vår brottsbalk och reglerar våld eller hot. Straff utdöms gemensamt, enligt vanliga principer i vår straffrätt, och den sammanlagda brottsligheten ska då rubriceras våldtäkt.

Den regleringen har – som bland annat Brottsövermyndigheten framhållit i sitt remissyttrande – flera fördelar framför förslaget från regeringens utredare. Viktigast är att den sexuella integriteten lyfts fram som det skyddsintresse som kapitlet om sexualbrott handlar om. Våldet och hotet är inslag som också är straffvärda men i ett annat hänseende. Att inleda kapitlet om sexualbrott med ett straffansvar just för brott mot den sexuella integriteten markerar egenvärdet av sexuellt självbestämmande. En sådan signal är av stor betydelse som riktmärke, inte minst för unga människor som i dag lämnas utan kompass i detta så viktiga avseende.

Att använda redan befintliga regler om våld och hot innebär vidare den fördelen att sedan länge etablerade principer om straffvärde m.m. kan användas också för våld och hot i samband med sexuella övergrepp. I dag är domstolarna inte sällan osäkra på hur man ska se på våld och hot vid sex. Det kan handla om hur en invändning om att offret har samtyckt till att bli inlåst och eller/slagen ska bedömas. Vi har på senare tid sett exempel på att domstolar haft att ta ställning till invändningar om detta, och de har uppenbarligen tvekat om vilka krav som ska ställas för att en person – kanske mycket ung, ett barn i barnkonventionens mening – ska anses vara kapabel att samtycka till våld och vilken grad och omfattning av våld som man kan samtycka till med straffbefriande verkan för den som utövar våldet.

Att Sverige nu äntligen tar steget att skydda den sexuella integriteten oavsett om något våld kommit till användning är det absolut viktigaste, men det är också betydelsefullt att regleringen görs tydlig och blir till den signal om varsamhet och hänsyn på detta område som lagstiftaren kan och bör leverera. Därför är det angeläget att riksdagen väljer den utformning som Miljöpartiets utredare arbetat fram.

5 Samhällsproblemet mäns sexualbrott mot kvinnor

Antalet polisanmälda våldtäkter fortsätter att öka markant. Anmälningarna har under de senaste 20 åren mer än fyrdubblats. men antalet dömda har knappt förändrats

1989-1999 varierade antalet dömda mellan 98–181, år 2000–2010 mellan 111–262 dömda.

Sedan lagen ändrades 2005 ser siffrorna ut så här:

År	Antal dömda	Antal anmälda
2005	216	
2006	227	
2007	217	Drygt 4700
2008	262	5446
2009	256	5837
2010	204	5 860

Fel! Okänt namn på

Tabell 2 Antal anmälda våldtäkter efter kön och ålder under perioden 2008–2009

	2008	2009
Mot flicka under 15 år	1 278	1 581
Mot pojke under 15 år	143	377
Mot flicka 15–17 år	978	920
Mot pojke 15–17 år	17	23
Mot kvinna 18 år eller äldre	2 946	2 835
Mot man 18 år eller äldre	84	101

Källa: Brå

I genomsnitt 90 våldtäkter i veckan

Under 2007 anmäldes närmare 12 600 sexualbrott, vilket var en ökning med 3 procent jämfört med föregående år. Den största ökningen uppvisar de anmälda våldtäkterna, som ökade med 13 procent till drygt 4 700 brott².

Endast 10–20 procent av anmälningarna leder till åtal. Nio av tio sällas bort redan på ett tidigt stadium.

Även om anmälningarna ökar är det endast ett litet antal av alla våldtäkter som polisanmäls. Enligt uppskattningar från Brottsförebyggande rådet uppgick antalet våldtäkter (mot personer mellan 16 och 79 år) till närmare 30 000 i Sverige under 2006.

Forskning från Stockholms universitet visar att lagändringarna från 2005 inte har haft någon preventiv effekt. Statistiken visar alltså att den nya lagstiftningen inte har lett till fler fällande domar. Att fall där förövaren utnyttjar att offret redan är i hjälplöst tillstånd – redlös av alkohol och droger – ”uppgaderades” i lagstiftningen från 2005 till våldtäkt, har ändå inte lett till att fler sådana fall har blivit lagförda. Tvärtom har fällandefrekvensen bland våldtäktsanmälningar blivit lägre.³ Detta trots att den största delen av anmälningarna inte handlar om överfallsvåldtäkter med en okänd förövare, utan om våldtäkter där gärningsmannen är känd av kvinnan.⁴

6 Miljöpartiets utredning

Miljöpartiet föreslog till riksdagen redan år 2007 att samtyckeskravet skulle införas i våldtäktslagen, 6 kap. 1 § brottsbalken.⁵ Efter att regeringen uppenbart visat en ovilja att agera inom rimlig tid för att få fram förslag till en förändring tillsatte Miljöpartiet en utredning med en av Sveriges främsta exper-

² Rättsväsende – Statistisk årsbok 2009.

³ Se Samtyckesutredningen – lagskydd för den sexuella integriteten, s. 44 f.

⁴ Se Brottsförebyggande rådets rapport 2008:13 Våldtäkt mot personer 15 år eller äldre, s. 42f f.

⁵ Se partimotion Ett jämställt samhälle 2007/08:A402.

ter på området, professor emerita i straffrätt Madeleine Leijonhufvud. Den 4 mars 2008 beslutade Miljöpartiets riksdagsgrupp att tillsätta utredningen.

7 Samtyckesutredningens arbetsform

Utredaren antog namnet *Samtyckesutredningen – lagskydd för den sexuella integriteten* för sitt uppdrag. Professor i processrätt Christian Diesen tillkallades att biträda som expert rörande straffprocessuella frågor och statistiskt underlag. Forskaren Eva L. Diesen har likaså bidragit med statistiskt underlag. Från f.d. kammarrättspresidenten Elisabet Palm erhöll utredningen ett utlåtande om innebörden av Europadomstolen för de mänskliga rättigheternas dom i det s.k. Bulgarienfallet. Elisabeth Palm är tidigare ledamot av FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna och var under åren 1988–2003 domare vid Europadomstolen.

Av överläkare Lotti Helström vid akutmottagningen för våldtagna kvinnor vid Södersjukhuset i Stockholm har utredningen, i form av intervjusvar, erhållit redogörelser för de fysiska och psykiska skador som är vanliga vid sexuella övergrepp.

Som underlag för prövningen av den norska modellen, med ett ansvar för grov oaktsam våldtäkt, erhöll utredningen en redogörelse av professor Ragnhild Hennum, Institutt for offentlig rett vid Oslo universitet.

Utredaren har därutöver refererat till nationell och internationell forskning samt undersökningar utförda inom ramen för examensarbeten på juristlinjen vid Stockholms universitet.

8 Utredningens direktiv

Utredningsuppdraget var att se över dagens konstruktion av brottet våldtäkt i 6 kap. 1 § brottsbalken (BrB) och att därvid, med beaktande av rättssäkerheten för den tilltalade, särskilt överväga:

- ? om dagens krav på våld, hot om brottslig gärning eller utnyttjande av offrets hjälplösa tillstånd bör ersättas med en samtyckesmodell, dvs. att det görs straffbart att ha samlag med eller utföra någon därmed jämförbar sexuell handling mot någon utan dennes samtycke
- ? möjligheten att komplettera brottets subjektiva del med en oaktsamhetsvariant
- ? om brottet ska omfatta också situationer då gärningsmannen otillbörligen utnyttjat att offret befunnit sig i en särskilt utsatt situation.

Uppdraget har således enbart berört straffansvar för sexuella gärningar som riktas mot någon som fyllt 15 år.

Fel! Okänt namn

9 Vad krävs för att ge den sexuella integriteten fullgott lagskydd?

Europakonventionen är sedan år 1995 svensk lag och svensk lag måste alltid prövas mot de krav som konventionen uppställer till skydd för människor. Elisabet Palms utlåtande till Samtyckesutredningen klargör förhållandena ytterligare:

Europakonventionen utgörs – – – inte bara av konventionstexten. Den verkliga innebörden av konventionens bestämmelser definieras i domstolens avgöranden.

I fallet M.C. mot Bulgarien fällde Europadomstolen Bulgarien för sin utformning och tillämpning av sexualbrottslagstiftning eftersom inte varje ofrivillig sexuell handling var brottsbelagd. Enligt Elisabet Palm är det vanligt att medlemsländer avvaktar med att ändra sin lagstiftning tills de fått en fällande dom. Det finns anledning att erinra om det Johan Munck, tidigare ordförande i Högsta domstolen, uttryckte i ett betänkande från 2001, nämligen att ”Sverige inte bör balansera på gränsen till vad som kan tänkas strida mot de grundläggande mänskliga rättigheterna”, i det fallet avseende Europakonventionen.⁶ Miljöpartiets slutsats är mot bakgrund av detta att Sverige snarast bör införa ett förbud mot sexuella handlingar som företas mot någon som inte deltar frivilligt, för att inte bryta mot Europakonventionen.

10 Miljöpartiets lagförslag

Miljöpartiet föreslår följande förändring av 6 kap. 1 § och 15 § brottsbalken:

Nuvarande lydelse

6 kap. 1 §

Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheter i övrigt är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två år och högst sex år.

Detsamma gäller för den som med en person genomför ett samlag eller en sexuell handling som enligt första stycket är jämförlig med samlag

Föreslagen lydelse

6 kap. 1 §

Den som företar en sexuell handling mot eller utverkar en sådan handling av en person som inte frivilligt deltar däri döms för **sexuellt utnyttjande** till fängelse i högst fyra år.

Är brottet grovt, döms för grovt sexuellt utnyttjande till fängelse i lägst två och högst åtta år. Vid bedömande av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om handlingen varit av särskilt allvarlig art, om den riktats mot en person som befunnit sig i beroendeställning till gärningsmannen, varit ur stånd att värja sig

⁶ Se SOU 2001:25 Skattetillägg m.m., s. 172 och 232.

Fel! Okänt namn på

genom att otillbörligt utnyttja att personen på grund av medvetlöshet, sömn, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i hjälplöst tillstånd.

Är ett brott som avses i första eller andra stycket med hänsyn till omständigheterna att anse som mindre grovt, döms för våldtäkt till fängelse i högst fyra år.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grov våldtäkt till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är särskilt grovt skall särskilt beaktas, om våldet eller hotet varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgräp sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Nuvarande lydelse

15 §

För försök till våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt tvång, grovt sexuellt tvång, sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning, grovt sexuellt utnyttjande av person i beroende ställning, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, köp av sexuell handling av barn, köp av sexuell tjänst, koppleri och grovt koppleri döms till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap.

Detsamma gäller i fråga om förberedelser till koppleri samt förberedelse och stämpling till och underlåtenhet att avslöja våldtäkt, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, och grovt koppleri .

eller annars befunnit sig i en särskilt utsatt situation, om fler än en förgräp sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningen lett till graviditet eller överföring av allvarlig smitta eller sjukdom. Om ansvar ådöms också för brott enligt 3 eller 4 kap. som medel för eller effekt av sexuellt utnyttjande ska den samlade brottsligheten betecknas våldtäkt.

Föreslagen lydelse

15 §

För försök till sexuellt utnyttjande, grovt sexuellt utnyttjande, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, köp av sexuell tjänst, koppleri och grovt koppleri döms till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap.

Detsamma gäller i fråga om förberedelse och stämpling till grovt sexuellt utnyttjande, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering och grovt koppleri samt underlåtenhet att avslöja sådant brott.

Fel! Okänt namn på

10.1 Sex med någon som inte frivilligt deltar straffbeläggs

En sexuell handling som företas mot någon som inte frivilligt deltar i den, eller som utverkas av någon som inte frivilligt utför den, är ett brott mot den sexuella och kroppsliga integriteten. Varje sådant brott måste vara straffbelagt enligt svensk lag enligt de krav som följer av Europakonventionen och internationella brottmålskonventionen. Det förutsätter att de krav på våld, hot eller annat tvång, alternativt hjälplöst tillstånd, som för närvarande uppställs för straffansvar i 6 kap. 1 och 2 §§ BrB, måste slopas. Istället bör det införas ett straffstadgande som enbart tar sikte på den otillåtna sexuella handlingen. På så sätt renodlas ansvaret för att kränka en annan människas sexuella integritet. Det är viktigt att detta genomförs såväl för normbildningen som för rättstillämpningen. Med förslaget elimineras den oklarhet som råder om straffansvarets omfattning.

10.2 Sexualbrottet rubriceras sexuellt utnyttjande

Benämningen våldtäkt är inte lämplig för själva sexualbrottet när detta renodlas till att avse enbart själva sexualhandlingen. Ordet "våld" i dagens brottsrubricering våldtäkt problematiserar en vidgning av begreppet att innefatta handlingar som sker utan våld. Brottsrubriceringen bör istället vara *sexuellt utnyttjande*. Då markeras också tydligare att det är fråga om att utnyttja en annan människas kropp, mot denna människas vilja, vilket är det förfarande som särskilt beläggs med straff.

10.3 Våld, hot eller annat tvång i samband med sex bestraffas enligt befintliga straffbud om sådana förfaranden, och den samlade brottsligheten betecknas i dessa fall våldtäkt.

Om våld eller hot har använts som medel för att genomföra det sexuella utnyttjandet ska för detta dömas särskilt ansvar. Det kan vara fråga om olaga tvång, enligt 4 kap. 4 § BrB. Om tvånget består i grovt våld ska dessutom dömas för grov misshandel enligt 3 kap. 6 § BrB. Om sexualhandlingen orsakat fysisk och/eller psykisk skada ska detta bedömas som misshandelsbrott enligt tillämpligt straffbud i 3 kap. BrB. Grov misshandel föreligger när kraftigt våld har använts, liksom ofta då våld har riktats mot en gravid kvinna. Skador i underlivet, som kan vara både smärtsamma, långvariga och kraftigt handikappande, grundar ansvar för misshandel som kan vara grov. Skadan kan också bestå i att det genom gärningen har överförts smitta eller sjukdom. Därtill kommer psykiska skador, som ofta kan och bör rubriceras som psykisk misshandel, för vilka ansvar ska följa enligt bestämmelserna i 3 kap. BrB. Gärningen kan också innefatta dödande enligt 3 kap. 1, 2 eller 7 § eller människorov, människohandel eller olaga frihetsberövande enligt 4 kap. 1, 1 a eller 2 § BrB.

Den samlade brottsligheten ska betecknas våldtäkt.

10.4 En särskild brottsrubricering, och straffskala, införs för grova fall av sexuellt utnyttjande

För att markera vissa särskilt straffvärda situationer införs ett särskilt stadgande om grovt sexuellt utnyttjande. Exempel på omständigheter som bör medföra att det sexuella utnyttjandet anses vara grovt är om handlingen är av särskilt allvarlig art, om handlingen riktats mot en person som befunnit sig i beroendeställning till gärningsmannen – nuvarande 6 kap. 3 §, om personen varit ur stånd att värja sig – motsvarande 6 kap. 1 § andra stycket, om det förekommer en ”patientsituation” som den som förelåg i ”solariefallet” NJA 1988 s. 40, eller om fler än en har förgripit sig på offret – nu i 6 kap. 1 § tredje stycket. Att utnyttjandet gällt en person som varit i en särskilt utsatt situation anges som en omständighet som ska medföra ansvar för grovt sexuellt utnyttjande. Samtliga dessa omständigheter är sådana att de i sig ger sexualbrottet ett högt straffvärde.

Även omständigheten att handlingen lett till graviditet eller att gärningsmannen överfört en smitta eller sjukdom anses särskilt allvarlig. Även om överförandet av smitta eller sjukdom bedöms som ett brott i sig, ska det sexuella utnyttjandet i sådana fall kunna bedömas som särskilt allvarligt.

10.5 Straffansvar införs för försök till sexuellt utnyttjande samt försök, förberedelse, stämpling och underlåtenhet att avslöja grovt sexuellt utnyttjande

Som följdkonsekvens av lagförslaget ändras även 6 kap. 15 § BrB.

10.6 Straffnivån blir mer differentierad

För sexuellt utnyttjande ska straffskalan vara den som i dag gäller för mindre grova fall av våldtäkt, fängelse i högst fyra år. Varje sexuellt utnyttjande är en integritetskränkning, men straffvärdet kan variera avsevärt, bl.a. med hänsyn till vilken typ av sexuell handling det varit fråga om. För grova fall av sexuellt utnyttjande föreskrivs samma minimum som i dag gäller för medelsvåra fall av våldtäkt, fängelse i två år. Maximum för grovt sexuellt utnyttjande sätts till fängelse i åtta år, något lägre än vad som i dag gäller för grov våldtäkt.

Om våld eller hot har använts och straff således ska utdömas förutom för grovt sexuellt utnyttjande det även för olaga tvång blir enligt reglerna om gemensamt straffmaximum tio år, dvs. vad som i dag gäller för grov våldtäkt. Om sexualbrottet är grovt och har begåtts med olaga tvång blir straffmaximum fängelse i 12 år, och om grov misshandel utdöms blir straffmaximum fängelse i 14 år. Ett så högt straffvärde kan vara klart befogat i mycket grova

Fel! Okänt namn på

fall, exempelvis om en ung kvinna utsatts för grovt våld av sin far eller styvfar och utnyttjats sexuellt av denne samt även lämnats ut till andra som förgripit sig på henne.

Stockholm den 4 oktober 2011

Gunvor G Ericson (MP)

Peter Eriksson (MP)

Maria Ferm (MP)

Agneta Börjesson (MP)

Mehmet Kaplan (MP)